

El conveni entre la Generalitat i ICL Iberia de volta i mitja

El dia 13.11.2015, pressionats per la sentència ferma del Tribunal Suprem del 15.07.2015 que ratifica l'anul·lació de l'autorització ambiental de l'explotació minera de Sallent i Balsareny, la Generalitat i ICL Iberia anunciaven un conveni per "garantir el futur de la mineria i posar fi als passius històrics ambientals". En síntesi, el document d'intencions estableix que ICL Iberia seguirà abocant residus salins al Cogulló fins al 30.06.2017 malgrat l'explícita falta d'autorització, que ICL Iberia manté la inversió compromesa per l'increment de l'explotació de potassa i sal a Súria i que es marca un termini fins l'any 2065 per enviar al mar la sal residual acumulada al runam del Cogulló de Sallent a través d'un hipotètic nou col·lector de salmorres.

D'entrada, el paper ho aguanta tot. Però per poc que anem al detall d'aquest conveni entre la Generalitat i ICL Iberia no s'aguanta res.

Per una banda es pretén l'eliminació del runam del Cogulló de Sallent ni que sigui per mitjans molt costosos, per l'altra es garanteix la generació d'un runam de dimensions similars a Súria. En què quedem? S'entén el runam com un recurs o com un residu? No hi ha diferència ambiental essencial entre els runams de Sallent i Súria, ambdós fan malbé el paisatge i l'aigua tant a un lloc com a l'altre. L'empresa pot tenir plans oposats entre les explotacions de Sallent i de Súria, però no és explicable que la Generalitat apliqui directrius ambientals oposades entre Sallent i Súria. La diferència és només social; la protesta per l'afectació ambiental d'ICL Iberia ha arrelat més profundament a Sallent.

Entre tenir sal i aigua o bé tenir salmorra és preferible tenir els dos components per separat, la sal als runams i l'aigua dolça al riu Llobregat. Diluir la sal en aigua és una pèrdua neta, es miri com es miri; una dissolució té més entropia que els seus components.

La conca del Llobregat és deficitària. Actualment rep un transvasament de 8 m³/segon d'aigua d'aigua realment dolça del riu Ter. La pluja durant l'any 2015 a la conca del Llobregat haurà estat molt menor que l'esperada; a falta encara de registrar les dades de desembre, la precipitació a moltes estacions de la conca mitjana i baixa no arribarà ni a la meitat de la mitjana anual de les darreres dècades. Si aquesta és una mostra de l'empitjorament de la situació pel canvi climàtic, s'haurà de ser encara més curós en la gestió de l'aigua i destinar-la només als usos prioritaris. Si s'estima el benefici econòmic en nombre de llocs de treball o en increment del PIB per volum d'aigua emprat, la indústria i l'agricultura passen molt per davant dels residus salins miners. En aquesta situació de dèficit, com es pot justificar la retirada d'un cabal significatiu de la conca del Llobregat, amb l'agreujant que aquesta aigua no es depurarà i retornarà, sinó que es contaminarà fins al punt que s'haurà d'enviar al mar confinada dins d'un gran tub? Amb quin dret s'atorga a la mineria del Bages prioritat per l'aigua, per davant de l'agricultura a la desembocadura del Ter o de la indústria a l'àrea metropolitana de Barcelona? La dissolució dels residus salins es podria plantejar si el riu fos cabalós com el Rhin a Alsàcia, però no si el riu és el modest Llobregat al Bages. Podria pensar-se en bombar aigua de mar o de la sortida de la depuradora del Prat, però a quin cost!

Amb una durada dels residus de Sallent estimada en 50 anys més, cal establir mesures per evitar l'actual salinització d'aigües. Però el conveni no n'anuncia cap. S'han de fer captacions puntuals de salmorra allà on aflora, però és impossible recollir-la tota quan s'ha disseminat pel

terreny. Com més a l'origen de la cadena d'esdeveniments s'actua, major eficiència; com més al final, pitjor. La intenció de dissoldre els runams de Sallent i d'enviar la salmorra resultant al mar no eximeix de la necessària impermeabilització de la superfície dels runams per evitar-hi l'entrada d'aigua dolça durant els 50 anys previstos per l'eliminació.

El compromís d'eliminació dels runams de Sallent a 50 anys vista només pot assegurar-se mitjançant una fiança adequada. Amb un optimisme gairebé il·lús es pot aproximar el cost d'extracció de la sal del runam, de dissolució i d'enviament per un hipotètic nou col·lector com equivalent a la taxa d'abocament de residus urbans de 10 €/tona. Amb uns 50 milions de tones de residus salins a Sallent, significa un cost de 500 milions d'€. Afegim-hi el cost d'un o dos nous grans col·lectors, una garantia financera per afrontar les probables incidències a tercers en el recorregut del col·lector, les mesures correctores de la salinització de les aigües i la restauració dels terrenys una vegada alliberats dels residus. La fiança ha de ser d'un import superior als 500 milions d'€, sinó el projecte no queda garantit. Està l'empresa disposada a avançar trinco trinco un mínim de 500 M€ que els seran retornats progressivament a mesura que el runam desapareixi? Molt ens temem que no. Sense aquesta fiança, si s'arribés a eliminar el runam del Cogulló seria pagant amb diners públics; és el model de negoci del fracassat projecte Castor. I passats aquests 50 anys, amb les arques públiques i el Cogulló buits, quedarien per davant 50 anys més per eliminar el runam de Súria. Impossible atrapar-ho.

L'any 2008, els mateixos protagonistes, Generalitat i Iberpotash, van signar un conveni per la captació de surgències d'aigües salades a l'entorn dels runams salins de Sallent i Súria. Cap d'aquestes captacions s'ha realitzat. Si no s'ha complert res del conveni del 2008 molt menys pretensions, no es pot creure que es compleixi la part ambiental del conveni del 2015 que involucra grans obres i costos enormes d'aigua, d'energia i de funcionament, que no resol res fins d'aquí a 50 anys i que té una inherent contradicció entre Súria i Sallent. Fins ara l'empresa ha gastat en gestió de residus tan poc com ha pogut. El país no és prou ric per afrontar-ho, ni pot fer-ho sense incórrer en ajuts que la Unió Europea consideraria il·legals per competència deslleial. Per tant, la promesa vaga d'eliminar el runam del Cogulló de Sallent per dissolució i enviament al mar, simplement, no es complirà.

El conveni Generalitat – ICL Iberia és paper, i qui dia passa abocant al runam del Cogulló any empeny. El futur del runam del Cogulló s'ha de formalitzar per mitjà d'un programa de restauració creïble i factible, i amb una fiança proporcionada. Sembla mentida, però a aquestes alçades el programa de restauració de l'explotació minera més gran de Catalunya està per veure.

Hi ha algun pla B, alguna perspectiva millor? Probablement sí, serà l'objectiu d'una propera comunicació de Montsalat.

Montsalat, desembre del 2015